

DEBORAH FELDMAN

~~RECORDODOX~~

SCANDALUL PE CARE L-AM PROVOCAT
RENUNȚÂND LA RĂDĂCINILE MELE HASIDICE

Traducere din limba engleză și note de
Vali Florescu

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Alexandra Fusoi

Coperta:
© Netflix 2021. Used with permission.

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Mirela Voicu

Corectură:
Oana Apostolescu
Irina Botezatu

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale a României
FELDMAN, DEBORAH

Neortodox: Scandalul pe care l-am provocat renunțând la rădăcinile mele hasidice / Deborah Feldman; trad. din lb. engleză de Vali Florescu. - București: Editura Trei, 2021
ISBN 978-606-40-0985-2

I. Florescu, Vali (trad.)

291

Numele și datele de identificare ale tuturor persoanelor care apar în această carte au fost modificate. Deși toate întâmplările descrise sunt adevărate, anumite evenimente au fost comprimate, contopite sau rescrise cronologic pentru a proteja identitățile persoanelor implicate și a asigura continuitatea narării. Toate dialogurile reproduc cât am putut de exact conversațiile reale care au avut loc, aşa cum mi le amintesc.

Titlul original: Unorthodox: The Scandalous Rejection of My Hasidic Roots
Autor: Deborah Feldman

Copyright © 2012 by Deborah Feldman
Originally published by Simon & Schuster, Inc.

Copyright © Editura Trei, 2021
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghîșeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-0985-2

Prolog

În ajunul zilei în care am împlinit 24 de ani, i-am pus mamei mele câteva întrebări. Ne-am întâlnit la un restaurant vegetarian din Manhattan, de genul celor care se declară organice, cu ingrediente direct de la producător și, în ciuda pasiunii mele recente pentru tot ce înseamnă porc și crustacee, abia aştept simplitatea pe care o promite meniul. Chelnerul care ne servește e cât se poate de limpede neevreu, cu părul blond ciufulit și ochii mari și albaștri. Ne tratează ca pe niște ființe de stirpe regală fiindcă ne aflăm în Upper East Side și suntem gata să cheltuim 100 de dolari pe un prânz alcătuit aproape exclusiv din legume. Mi se pare amuzant că habar n-are că amândouă suntem niște persoane care nu aparțin acestui loc și că prezența noastră aici i se pare firească. N-am crezut niciodată că va veni această zi.

Înainte de întâlnire, i-am spus mamei că am niște întrebări pentru ea. Deși în ultimul an am petrecut împreună mai mult timp decât în toată adolescența mea, până acum am cam evitat să vorbesc despre trecut. Poate că nu voi amăgi să știu. Poate că nu voi amăgi să descopăr că nu știu ce informație care mi se spusea despre mama era falsă sau poate nu voi amăgi să accept că e adevărată. Dar dacă vreau să-mi public povestea vietii e nevoie de sinceritate maximă, și nu doar din partea mea.

Acum fix un an am părăsit definitiv comunitatea hasidică. Am 24 de ani și încă mai am în față toată viața. Viitorul fiului meu e plin de posibilități. Mă simt ca și cum aş fi ajuns la linia de start a unei curse chiar

la timp ca să aud pistolul. Când mă uit la mama, înțeleg că s-ar putea să existe și asemănări între noi, însă diferențele îți sar mult mai tare în ochi. Ea era mai în vîrstă când a plecat și nu m-a luat cu ea. La ea a fost mai degrabă vorba de o luptă pentru siguranța zilei de mâine decât pentru fericire. Visurile noastre plutesc deasupra ca niște nori și ale mele par mai mari și mai bogate decât cirusul ei subțire ca un fuior de pe bolta cerului de iarnă.

Din câte-mi amintesc, mi-am dorit întotdeauna totul de la viață, tot ce mi-ar fi putut oferi. Dorința asta mă desparte de cei care sunt dispuși să accepte mult mai puțin. Eu nici măcar nu pot concepe cum e posibil ca oamenii să aibă dorințe atât de mici, ambiții atât de înguste și de limitate, când posibilitățile sunt practic infinite. Nu îmi cunosc atât de bine mama încât să-i înțeleg exact dorințele; din câte știu, ei i se par mari și importante și vreau să-i respect convingerea. Dar un lucru e sigur: în ciuda tuturor diferențelor dintre noi, există ceva care ne unește, și anume alegerea pe care am făcut-o amândouă, pentru o viață mai bună.

Mama s-a născut și a crescut într-o comunitate de evrei germani din Anglia. Deși familia ei era religioasă, nu era și hasidică. A fost un copil cu părinți divorțați și îmi povestește că în adolescență era o fată neliniștită, stângace și nefericită. Îmi spune că șansele ei de a se căsători, cu atât mai mult de a-și găsi un soț înstărit, erau foarte mici. Chelnerul îi pune în față o farfurie cu batoane de mămăligă prăjite și niște fasole neagră, iar ea își îngrijorează furculița într-un baton.

Când a apărut șansa de a se căsători cu tatăl meu, i s-a părtit un vis frumos. Familia lui era bogată și era disperată să-l însoare. Avea surori care așteptau să se însoare el ca să-și poată începe și ele viața. El avea 24 de ani, și era de neconceput ca un evreu de familie bună să fie necăsătorit până la vîrsta asta. Cu cât îmbătrâneau, cu atât mai puține șanse aveau să se căsătorească. Rachel, mama mea, a fost ultima speranță a tatălui meu.

Toată lumea din jurul ei a fost încântată, își amintește mama. Avea să plece în America! Lui se oferea un apartament superb, nou-nou, complet mobilat. Familia lui urma să plătească totul. Ea avea să primească haine și bijuterii frumoase. Urma să aibă multe cumnate, care abia așteptau să-i devină prietene.

— Deci s-au purtat frumos cu tine? o întreb, referindu-mă la mătușile și la unchii mei, care, îmi amintesc, m-au tratat mereu cu superioritate, din motive pe care nu le-am înțeles niciodată.

— La început, da, spune ea. Cum să zic, eram nouă lor jucărie din Anglia. Fata slăbușă și frumoasă, cu accent ciudat.

Ea le-a salvat pe toate cele mai tinere. Au scăpat de soarta de a ajunge fete bătrâne. La început, au fost recunoscătoare să-și vadă fratele însurat.

— Eu am făcut un *mensch* din el, îmi zice mama. M-am ocupat să arate mereu îngrijit. Nu era în stare să aibă grija de el, dar am avut eu. L-am făcut să arate mai bine; nu mai aveau de ce să se rușineze cu el.

Singurul sentiment pe care îmi amintesc că l-am avut mereu față de tata era acela că îmi era rușine cu el. Pe

vremea când îl știam eu, era mereu neîngrijit și murdar și avea un comportament neadecvat și copilăresc.

— Ce părere ai despre tata acum? o întreb. Care crezi că e problema cu el?

— A, nu știu. Cred că e în lumea lui. Bolnav psihic.

— Serios? Zici tu? Nu ești de părere că era pur și simplu retardat mintal?

— Păi, la un moment dat, după ce ne-am căsătorit, a fost la un psihiatru, iar psihiatru mi-a spus că e destul de sigur că tatăl tău are o tulburare de personalitate, dar că nu-și poate da seama clar despre ce e vorba, fiindcă tatăl tău a refuzat teste suplimentare și nu s-a mai întors niciodată să-i dea un tratament.

— Nu știu ce să zic, spun gânditoare. Tanti Chaya mi-a zis odată că în copilărie a fost diagnosticat cu retard mintal. Mi-a zis că IQ-ul lui era 66. În condițiile asta, nu prea poți face mare lucru.

— Dar nici măcar n-au încercat, insistă mama. I-ar fi putut da un tratament.

Încuviințez.

— Deci la început s-au purtat frumos cu tine. Și pe urmă ce s-a întâmplat?

Mi le amintesc pe mătușile mele vorbind-o de rău pe mama pe la spate, spunând lucruri pline de venin.

— Păi, după ce agitația inițială s-a potolit, au început să mă ignore. Făceau diverse chestii, fără să mă implice și pe mine. Mă priveau cu dispreț fiindcă veneam dintr-o familie săracă, iar ele se măritaseră toate cu soți bogăți și veneau dintr-o familie înstărită și duceau vieți cu totul diferite de a mea. Tatăl tău nu era în stare să câștige bani, și nici eu, aşa că eram susținuți financiar de

bunicul tău. Însă el era zgârcit și ne calcula la centimă prețul coșului zilnic. Era foarte intelligent acest *zeide* al tău, însă nu înțelegea oamenii. Era complet rupt de realitate.

Încă mai simt o înțepătură în inimă când cineva spune ceva rău despre familia mea și simt instinctiv nevoie să-i apăr.

— Pe de altă parte, *bubbe* a ta mă respecta, vedeam limpede asta. Nimeni n-o asculta niciodată și în mod sigur era mai inteligentă și mai deschisă la minte decât o consideră lumea.

— A, sunt total de acord!

Sunt încântată c-am găsit, în fine, un punct asupra căruia să fim de acord, un membru al familiei despre care avem aceeași părere.

— Așa se purta și cu mine; mă respecta chiar și atunci când toți ceilalți mă considerau pur și simplu dificilă.

— Da, păi... din păcate, însă nu avea... puterea să facă nimic.

— Așa e.

Așa că, în cele din urmă, mama n-a mai avut niciun punct de sprijin. Nu tu soț, nu tu familie, nu tu casă. La facultate simțea că e o ființă vie, care are un țel și o direcție în viață. Atunci când nu mai ai niciun motiv pentru care să rămâi, pleci; te duci într-un loc în care poți fi util, unde oamenii te acceptă.

Chelnerul se apropiie de masă cu o negresă de ciocolată, în care e înfiptă o lumânare.

— Mulți ani trăiască..., începe să cânte încet, privindu-mă preț de o clipă în ochi.

Cobor privirea, simțind că mă fac roșie la față.

— Suflă în lumânare, mă îndeamnă mama, luând aparatul foto în mâna.

Îmi vine să râd. Pun pariu că ospătarul crede că sunt exact ca orice altă fată care își serbează ziua de naștere cu mama ei la restaurant și că aşa facem în fiecare an. Oare bănuiește cineva că mama a lipsit de la aproape toate aniversările mele? Cum crede oare că poate reînnoda atât de ușor firul? Oare i se pare firesc? Pentru că mie nu mi se pare, câtuși de puțin.

După ce devorăm amândouă negresa, face o pauză și se șterge la gură. Îmi spune că a vrut să mă ia cu ea, însă n-a putut. Nu avea bani. Familia tatei a amenințat-o că, dacă încearcă să mă ia cu ea, o să-i facă viața un chin. Chaya, cea mai în vîrstă dintre mătușile mele, a fost cea mai rea, îmi zice mama.

— Veneam să te văd și ea mă trata ca pe ultimul gu-noi, de parcă n-aș fi fost mama ta și nu eu te-aș fi născut. Ce drept avea să facă asta, fără să-mi fie măcar rudă de sânge?

Chaya se măritase cu fiul cel mare al familiei și imediat începuse să controleze absolut totul, își amintește mama. Mereu trebuia să fie șefa; ea aranja totul și-și exprima peste tot părerile.

Iar când mama l-a părăsit definitiv pe tata, Chaya m-a luat în primire și pe mine. A hotărât că am să locuiesc cu bunicii, că o să merg la școala Satmar, că am să mă mărit cu un băiat bun din secta Satmar, dintr-o familie religioasă. Tot Chaya a fost cea care, în cele din urmă, m-a învățat să devin stăpână pe propria mea viață, să devin mâna de fier, aşa cum era ea, și să nu las pe nimeni să mă forțeze să fiu nefericită.

Chaya a fost cea care l-a convins pe Zeidy să stea de vorbă cu peștoarea, am aflat, deși pe atunci abia împlinise 17 ani. În esență, ea era peștoarea mea; ea a fost cea care a hotărât cu cine trebuie să mă mărit. Aș vrea să pot da vina pe ea pentru tot ce am îndurat în urma acestei decizii, dar știu că n-ar fi corect. Știu cum merg lucrurile în lumea noastră și cum oamenii se trezesc luați pe sus de puternicul torrent al tradițiilor noastre ancestrale.

August 2010
New York

În căutarea puterii mele secrete

Matilda își dorea tare mult ca părinții ei să fie buni, iubitori, înțelegători, cinstiți și inteligenți. Faptul că ei nu aveau niciunul dintre aceste atrăbute o necăcea destul de rău...

Fără așa de mică și de firavă, singurul avantaj pe care-l avea Matilda în fața celorlalți membri ai familiei era agerimea neobișnuită a minții ei.

Din *Matilda*, de Roald Dahl¹

Tata mă ține de mână în timp ce bâjbâie după cheile de la depozit. Străzile sunt ciudat de pustii și de tăcute în zona astă industrială din Williamsburg. Deasupra noastră, stelele licăresc stins pe cerul nopții; în apropiere, câte o mașină vâjăie ca o nălucă pe autostradă. Cobor privirea spre pantofii mei de lac ce bat darabana nerăbdători pe trotuar și-mi mușc buza, ca să-i fac să înceteze. Sunt recunoscătoare că mă aflu aici. Tatty nu mă ia cu el în fiecare săptămână.

Una dintre multele sarcini ocasionale ale tatei este să aprindă cuptoarele brutăriei cușter a lui Beigel, la

¹ Roald Dahl, *Matilda*, ediția a VI-a, trad. Christina Anghelina, Ed. Arthur, 2020, București, pag. 50. (N.r.)